

Aantekeningen uit de nalatenschap van

drs. J.F. van Os

31-12-1925 – 10-04-2021

© 2021 De erven van drs. J.F.van Os
gelicenseerd onder de
Creative-Commons CC BY-NC 4.0 licentie
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.nl>

U kunt

- het werk delen — kopiëren, verspreiden en doorgeven via elk medium of bestandsformaat
- het werk bewerken — herschikken, veranderen en afgeleide werken maken

onder de volgende voorwaarden:

- Naamsvermelding — De gebruiker dient de maker van het werk te vermelden, een verwijzing naar de licentie te plaatsen en aan te geven of het werk veranderd is. U mag dat op redelijke wijze doen, maar niet zodanig dat de indruk gewekt wordt dat de licentiegever instemt met uw werk of uw gebruik van het werk.
- Niet-commercieel — U mag het werk niet gebruiken voor commerciële doeleinden.
- Geen aanvullende restricties — U mag geen juridische voorwaarden of technologische voorzieningen toepassen die anderen er juridisch in beperken om iets te doen wat de licentie toestaat.

Correspondentieadres: Adriaan van Os, email adriaan@adriaan.biz

Abcoude, Hervormde Kerk.

Voormalige orgels

1825 Boekzaal ...

Broekhuizen (A84):

1835 door E.v.Gelder, Amsterdam samengesteld uit 2 kabinetorgels, later geheel uit elkaar genomen en gerepareerd door Hofmeyer, Amsterdam. Dispositie wijkt volkomen af van die uit 1864:

1864 nieuw orgel D.v.Rossum Bodegraven. vtK1:

Dispositie vlg. rapport Bolt 4/5'70, met conclusie: Binnenwerk orgel 1862, te slecht van kwaliteit en te zacht voor de kerk.

P 8, Co 4 st, P 16 dc, Hp 8, O 4, Qf $2\frac{2}{3}$, O 2, Sq 2 st, Mxt 4 st b/d, T 8

Bovw Ged 8, P 4, Rf 4, Wf 2

Ped Sb 16, O 8, Baz 16

Koppel Hw-Ped. Trem (geh. werk)

Huidige orgel.

1983 Nieuw orgel Blank in oude kas, 12/12'82. , , Verder aanwezig in arch. Bolt:, - Fotocopie uit Boekzaal (1825, v.Gelder met aant. Bolt: 1864 v.Rossum, Bodegraven).

- Fotocopie artikel van Joan Vis, 1922, 'De orgels in de kerken te Abcoude en Baambrugge' (Herv. en RK). Waaruit overgenomen?
- Korte geschiedenis der kerk (stencil)
- Foto's kas en oude pijpen.

Abcoude, R.K. Cosmas et Dominianus.

zie Vente. Het uit Gouda afkomstige renaissance-orgel staat aan de Zuidzijde van het schip, 19de eeuwse kerk (19de Eeuwse Kerkelijke Bouwkunst)

Oude aantekening: Rugp. uit 1556.

Amerongen

Zie Erné-archief. Hier zijn organist geweest (opgave W.de Leeuw:)

ca 50 jaar tot ca 19848 Aart Bos

Wouter van de Born enkele jaren

Hilde Noordijk ca 1950 - ca 1965?

Amersfoort Fonteinkerk (als ik het goed heb verstaan)

Hier kwam het Proper-orgel uit de Vrij Ev.krk te Nijverdal, dat in HO HO 14,11 (15 jan'0056 onder Hellendoorn is genoemd.

Het Proper-orgel is inmiddels verdwenen (opg. Walsma)

Benschop, Hervormde Kerk

1754/55 J.H.Hartman Batz

1828 rest P.Wannowitz

1912 Gabry restauratie, nieuwe Trompet, (oude "onbruikbaar") herintonatie, men wilde dispositiewijziging: niet uitvoerbaar door de kleine kas 1).

1961 Restauratie v.Vulpen: Eé-archief: Niet orig. P8 en T8, klavier en ped.wellenbord vernieuwd. Q3 en O2 teruggeschoven. Nw kl. zou balansklavier worden. Sponsels en pulpeten verwijderd, dekplaat. O, dat op koorscheiding stond nu tegen torenmuur.

C-c''' aangehp C-c. P 8, Rf 8, O 4, Gh 4, Q 3, O 2, Flag 1, Mxt 4,5,6 st, Co 4 st dc, T8 bd, Nihil

Mxt:	C	1 1/3	1	2/3	1/2		
	c	2	1 1/3	1	2/3		
	c'	2 2/3	2	2	1 1/3	1	
	c''	4	4	2 2/3	2 2/3	2	2
Co	c'	4	2 2/3	2	1 3/5		

Uit foto's klaviatuur (in orgelarchief Utrecht aanwezig):

Cornet 4 strk	(Roerfluit 8 vt)
Octaaf 4 vt	Prestant 8 vt
Quint 3 vt	Gemshoorn 4 vt
Flageolet 1 vt	Octaaf 2 vt
Mixtuur (..)	Trompet 8 vt dc
Trompet 8 vt	Nihil (klopt dus niet)

1) HO jun'12
Bmonl C met jaartal 1768, gevolg van Broekhuizen en Grégoir
HO sept'68
Erné-archief
Oost
vO bez.16/5'67

Breukelen, Gereformeerde Kerk

- 1870 Fransen, Roermond voor R.K. St Joseph parochie te Rotterdam¹
 1896 overgeplaatst naar Breukelen
 1909 J. Proper. Overplaatsing naar nieuwe kerk, uitbreiding met Zwellwerk (zijwerk) en enkele pneumatische stemmen. Nieuwe dispositie volgens HO² (nieuwe stemmen schuin gedrukt uit HO:

<u>I. Manuaal</u>	<u>II. Zwellwerk</u>	<u>Pedaal</u>
Prestant 8	Holpijp 8	Bourdon 16
Bourdon 8	Viool 8	
Violon 16	Salicionaal 8	
Vox Celeste 8	Fluit 4	
Quintadeen 8	Gemshoorn 2	
Octaaf 4		
Fluitharmonique 4		
Octaaf 2		
Trompet 8		

- 1920 uitbreiding met Cornet (apart laadje, m.t.pl.)
 1949 Organist Brouwer: Gemshoorn 2' opgeschoven tot 2 2/3'
 Door mij aangetroffen vóór 1953 (met de toen genoteerde aantekeningen)

<u>I. H o o f d w e r k</u>	<u>C - f'''</u>	<u>II. Z w e l w e r k</u>	<u>dwarswerk 1909</u>
Violon 16 vt b/d	af C open, gr.pijpen verkropt, zink	Holpijp 8 vt	
Prestant 8 vt		Viola 8 vt	
Gedekt 8 vt	zink 1909	Salicionaal 8	zwevend gestemd
Violon 8 vt	niet oorspr.	Fluit 4	gedekt
Quintadeen 8 vt	vernieuwd 1909	Fluit 2 2/3	opgeschoven Gh
Octaaf 4 vt			
Fluit 4 vt	een Fl.harm.		
Octaaf 2 vt			
Cornet (5 st)	uit 1920		
Trompet 8 vt b/d		Ped. oct.kopp	
		Ped.kopp	
		Man.kopp	
		Tremulant (II)	
<u>P e d a a l</u>	<u>C - d'</u>		
Subbas 16 vt	pneum. 1909		

Het orgel was op enkele uitzonderingen na mechanisch.

- 1953 ombouw door de Koff met als adviseurs Houtman (namens de GOV) en de organist Brouwer, die zelf ook diverse werkzaamheden verrichtte), aanbrengen Rugwerk en ped.torens. Daartoe moest ook de toog om de kansel (onder het orgel) veranderd worden. Dispositie³ met bijzonderheden volgens m.t.pl. (Brouwer)

<u>I. H o o f d w e r k</u>		<u>II. R u g w e r k</u>	
Prestant 8	1870	Holpijp 8	1909
Roerfluit 8	1870-1953, uit Gedekt 8	Quintadeen 8	?
Salicionaal 8	1909	Prestant 4	1870
Octaaf 4	1953	Octaaf 2	1870, zachter gemaakt ⁴
Fluit 4	(harm) 1870	Quint 1 1/3	1953
Gemsfluit 2 2/3'	1909	Scherp 1' 3-4 st	1953
Mixtuur 2' 5-6 st	1953	Dulciaan 8	1953
Cornet 8' 5 st	1953 ⁵	Tremulant	
Trompet 8	1870, gewijzigd 1953		
Trompet 8			
<u>P e d a a l</u>		3 koppels	
Subbas 16	1909 omgeïntoneerd in 1953	Thans geheel mechanisch	
Prestantbas 8	1909-53 afgesneden Violon 16		
Koraalbas 4	1953		
Bazuin 16	1953 zacht		

¹ O&E dec' 53 p 1238. Hierin foto van na 1953

² HO febr '09 p 1(?)

³ Disp. ter plaatse genoteerd, bijzonderheden: m.t.pl. (Brouwer)

⁴ Dat klopt niet met de gegevens uit 1909

⁵ door de organist Brouwer alle koren (8, 4, 2²/₃, 2, 1¹/₃) apart bespeelbaar gemaakt met door hem vervaardigde sleepjes

Bunschoten, Geref. Zuiderkerk.

Destijds correspondentie met J.Koelewijn, Kon. Wilhelminastr 47, Spakenburg. Hier is het Armbrost-binnenwerk uit Goor

Deze foto: Voor 1983

Driebergen, Hervormde Grote Kerk.

ca 1870 Flaes & Brunjes.

1933 (21/6). Met gebruikmaking van het front en bijna al het pijpwerk van het Flaes-orgel bouwt J. de Koff en Zoon, Utrecht (naam aan speeltafel), een pneumatisch orgel, ingespeeld door Simon Janssen, organist Wilhelminakerk Utrecht. (Progr. ingebruikneming, alsmede foto's oorspr. orgel en kerk ter pl. aanw.)

1968 Slooff, o.m. toevoeging "barokke" stemmen.

Dispositie (* Flaes stemmen):

I. H o o f d w e r k C-g'''

* Prestant 8'

* Roerfluit 8'

* Octaaf 4'

* Fluit 4' (dc. der oude Bourdon 16, inscr. aanw., rest nieuw, Slooff?)

* Octaaf 2'

Quint 1 1/3' (nieuw, Slooff?)

Sesquialter 2 st (af f)

* Cornet 5 st (8' ged. is nieuw)

* Mixtuur 4,5,6 st (was verm. 3 st, dat deel is althans nog aanwezig, C 2, Fs 2 2/3, fs 4, fs' 5 1/3)

Trompet 8'

II. Z w e l w e r k

Vioolprestant 8' (C-H zink)

Viola di Gamba 8' (idem)

Voix Celeste 8' (af c)

Quintadeen 8' (C-H zink)

Holpijp 8' (af C)

* Roerfluit 4'

* Prestant 4' (de oude Q 3')

Quint 2 2/3' (conisch, was defect, staat op apart laadje, sinds '68 ?)

Woudfluit 2' (conisch)

Terts 1 3/5' (af g, Slooff, ook op apart laadje)

Cymbel 3 st (Slooff, geperste labia))

C	2/3	1/2	1/3
c	1	2/3	1/2
c'	1 1/3	1	2/3
c''	2	1 1/3	1

Hobo 8'

3 normale koppels

Sub-oct.koppels II en I + II

Super.oct.koppel I + II

Speelhulpen

De laden zijn extreem diep, voor wat er op staat.

vO 24/9'93

Driebergen, Hervormde kerk, 't Hoge Licht.

1975 Gebr. v. Vulpen, gebouwd voor de Opstandingskerk (wijkkerk) te Nijkerk. Zie HO'75 p 310, waar gesproken wordt over het "Gorredijk-type", en HO'76 p 322 (de dispositie komt overeen)

1993 overgeplaatst door vV, ingebruikneming 19/9.

Dispositie (de afkortingen der registernamen zijn origineel)

I. C - g'''

Hp 8

Ged 8 (tr. van I)
Pr 4

Sub 16
G Fl 4

II.

(c-h gecomb. met Hp /

P e d a a l C -f'

Ged 8. C-H zelfstandig
achter de kas? Ook

c'-f' zelfstandig, in onderkas.

Fl 2 (cilindrisch, C-H gedekt, rest open)

Mix (2-3 st. C 1, c 1 1/3 ... c''' 4)

Oct 2

Quint 3
2

Man 1-2, Ped 1, Ped

Frontpijpen met halfronde baardjes.

"Echte" conducten, voor zover in 't gezicht. Verder Copex Röhre.

Merkwaardige kleine reg.knopjes.

Zwarte onder-, witte boventoetsen.

Onderkas aanzienlijk breder dan bovenkas.

vO 24/9'93, later enige aanvullingen van Jan Pieter Karman.

Driebergen, Gereformeerde Immanuelkerk.

1948 D.A.Flentrop (indicatie bij klavieren), mech. tractuur.

I. R u g w e r k (C-g^{'''})

Quintadeen 8' (geh.metaal in front)

Roerfluit 4' (inwendige roeren)

Octaaf 2'

Scherp IV (C 1,c 1 1/3,c' 2,c'' 2 2/3,cs^{'''} 4

Dulciaan 8' (metalen stevels)

II. H o o f d w e r k

Prestant 8'

Holpijp 8' (1 oct. hout)

Octaaf 4'

Fluit 4' (ged., 12 p. con. open)

Mixtuur IV-VI 1)

III. Z w e l w e r k

Baarpijp 8' (C-H gedekt)

Viola 8' (geheel doorl., thans zwevend)

Koppelfluit 4' (gebr.constr.ca 20 p.con.op)

Fluit 2'

Sesquialter II (c 2 2/3, 1 3/5)

Trompet 8'

P e d a a l (C-f')

Subbas 16'

Octaafbas 8'

Koraalbas 4'

Ruispijp III (C 2 2/3)

Zink 2'

HW-RW, HW-Zwelwerk, Ped.Hoofdw., Ped-Zwelw. (Trem., niet origineel, het is een electr. schakelaar!)

1)

C	2	1 1/3	1	2/3		
d	2 2/3	2	2	1 1/3	1	
e'	4	4	2 2/3	2	2	1 1/3
f''	4	4	2 2/3	2 2/3	2	2

Opstelling. Pedaal aan zijkanten, Octbas in front, laden dwars

Zwelwerk achter Hoofdw., naar ik meen iets hoger.

Rugwerk: Quintadeen in front

Lade-indelingen:

RW HW Zwelw. chrom. Ped. diatonisch

Kassen. Vrij primitieve omhulsels, zeer diep, hoofdzakelijk uit hardboard bestaand. Zwelwerkkas van een naaldhoutsoort.

Pijpwerk: alle metalen pijpen spotted, gestempelde inscripties (Fl. maakte toen nog geen eigen pijpwerk), houten pijpen paranapine (of iets dat daarop lijkt)

Klaviatuur: klavieren II en III overhellend met schuine voorzijden, als bij pneumatische orgels. Modern pedaal met gebogen grenslijn voor boventoetsen.

vO 24/9'93
zie ook HO 45, 8, p 8

Driebergen, (Geref./Herv) Maranathakerk.

1988 Klop, Garderen. Voor die tijd was hier een oud orgel op de galerij in deze kerk. Foto's aanwezig in archief Instituut Muz.w. Utrecht. Het lijkt een 4 vt orgel, maar het had 2 manualen.

H o o f d w e r k C - f''	B o v e n w e r k	P e d a a l C - d'
Prestant 8'	Quintadeen 8'	Subbas 16'
Holtpijpe 8'	Roerfluit 4'	Bourdon 8' 1)
Octaaf 4'	Quint 2 2/3' bas/dc	Prestant 4' 1)
Octaaf 2'	Fluit 2'	Trompet 8' 1)
Mixtuur (C 1, c 1 1/3...c'' 4)	Terts 1 3/5' bas/dc	
Trompet 8' bas/dc	Kromhoorn 8'	

1 loze knop, 3 normale koppels.

1) transm. van overeenkomstige register hoofdwerk

Pijpwerk. Alle pijpen zijn van hout - zo te zien - naaldhout. De kleinere pijpen hebben messing buizen als voet ("gordijnroeden").

De prestanten zijn nogal fluitiger. Veel spuck.

Temperatuur: Middentoonstemming, niet of nauwelijks gemodificeerd.

Opstelling: Het bovenwerk staat achter het hoofdwerk, maar wat hoger, de Subbas staat vrij achter de kas. De kas heeft luiken.

Tractuur. De slepen van de linker- en rechter-laden zijn door koperen strippen met elkaar verbonden. De toetsen van II hangen aan de voorzijde een eindje vrij boven die van I.

vO 24/9'93

Renswoude, Hervormde Kerk.

In ca 1953 noteerde ik ter plaatse het volgende:

Bouwer en bouwjaar onbekend.

ca 1930 (moet zijn 1937) overgeplaatst van de andere zijde der kerk en van nieuw front, waarin Prestant 8 vt, voorzien. (mededelingen ter plaatse ca 1953).

In HO apr 1937: Van oude orgel alleen de bruikbare pijpen en de balg overgenomen. Front gemaakt in overleg met monumentenzorg.

In HO jan 1937 staat zelfs, dat De Koff opdracht kreeg een geheel nieuw orgel te bouwen. De dispositie, in HO genoemd, is gelijk aan hetgeen ik in ca 1953 noteerde, alleen de Mixtuur zou vlgs HO 3-4 st zijn:

<u>Manuaal</u>	<u>Pedaal</u>
Bourdon 16 vt	Subbas 16 vt (transm.)
Prestant 8 vt	
Holpijp 8 vt	
Viola di Gamba 8 vt	Pedaalkoppel (trede)
Octaaf 4 vt	
Roerfluit 4 vt	
Quint 2 2/3 vt	
Octaaf 2 vt	
Mixtuur 3 st	
Trompet 8 vt bas/dc	Mechanische tractuur

Utrecht, Domkerk.

1831 Gebr.Bätz (S/Meijer)

M a n u a a l
Prestant 16 vt
Bourdon 16 vt
Octaaf 8 vt
Roerfluit 8 vt
Octaaf 4 vt
Gemshoorn 4 vt
Quintprestant 3 vt
Octaaf 2 vt
Woudfluit 2 vt
Mixtuur 4,5,6,8 st
Sesquialter dc 4 st
Fagot 16 vt
Trompet 8 vt

R u g w e r k

Prestant 8 vt
Holpijp 8 vt
Quintadeen 8 vt
Octaaf 4 vt
Roerfluit 4 vt
Quint 3 vt
Octaaf 2 vt
Fluit 2 vt
Mixtuur 3,4,5,6 st
Scherp 3,4 st
Cornet dc 5 st
Trompet 8
Tousyn bd 8 vt (S/M: zachte enge Dlc)

B o v e n m a n u a a l

Prestant 8 vt
Baarpijp 8 vt
Viola di Gamba 8 vt
Holpijp 8 vt
Fluit travers (f) 8 vt
Prestant 4 vt
Open Fluit 4 vt
Roerquint 3 vt
Gemshoorn 2 vt
Flageolet 1 vt
Carillon (f)
Trompet 8 vt
Vox humana b/d 8 vt

P e d a a l

Prestant 16 vt
Open Subbas 16 vt
Octaaf 8 vt
Fluitbas 8 vt
Roerquint 6 vt
Octaaf 4 vt
Mixtuur 4 st
Bazuin 16 vt
Trombone 8 vt
Trompet 4 vt
Cinq 2 vt

Klav.koppelingen b/d
Ped. - Man

Tremulant (BW)

1865 C.G.F.Witte

Cornet 5 st

BW-HW nu ongedeeld

1911 J.De Koff

Prestant 16 vt

Flûte harmonique 4 vt

Violon 8 vt

vernieuwd

Fernfluit 8 vt

vernieuwd

Hobo 8 vt

nu in zwelkast

Voix Céleste 8 vt

nw stevels en koppen

Clarinet (doorslaand)

genoteerd 1945

M a n u a a l
behalve
Bourdon 16 vt
Octaaf 8 vt
Roerfluit 8 vt
Octaaf 4 vt
Flûte harmonique 4 vt
Quint 3 vt
Octaaf 2 vt
Violon 8 vt
Mixtuur
Cornet
Fagot 16 vt
Trompet 8 vt

R u g w e r k

Prestant 8 vt
Holpijp 8 vt
Quintadeen 8 vt
Octaaf 4 vt
Roerfluit 4 vt
Quint 3 vt
Octaaf 2 vt
Fluit 2 vt (1938 zie HO okt'39 jg 378, p 6)
Mixtuur
Scherp
Cornet
Trompet 8 vt
Hobo 8 vt

B o v e n m a n u a a l in zwelkast

Prestant 8 vt
Baarpijp 8 vt
Viola di Gamba 8 vt
Holpijp 8 vt
Fl. travers 8 vt
Octaaf 4 vt
Openfluit 4 vt
Voix Céleste 8 vt
Woudfluit 2 vt
Flageolet 1 vt
Carillon
Trompet 8 vt
Clarinet 8 vt

P e d a a l

Prestant 16 vt
Subbas 16 vt
Octaaf 8 vt
Fluitbas 8 vt
Roerquint 6 vt
Octaaf 4 vt
Mixtuur
Bazuin 16 vt
Trombone 8 vt
Trompet 4 vt
Cinq 2 vt

Kopp. II-I
Kopp III-II
Kopp. Ped (+II-Ped)
Kopp. I-Ped.

Tremulant Pos (RP)

Tremulant B.W.

Ventiel

Calcantenklok

4 afsluitingen (buiten gebruik)

Man C-f", Ped, C-d', mech.tr.

1975 v.Vulpen

als 1831

zweelkast Bov.man.

Veenendaal, Chr. Geref. Kerk
Engels orgel geplaatst

Vreeswijk, Hervormde Kerk.

De volgende gegevens komen uit gegevens van de historische kring Nieuwegein.

1823 geschenk

1904 door Bergmeyer samengesteld met gebruik van pijpwerk van voornamelijk Van Dam. Kas verlaagd en naar achteren geplaatst

1965 gebrekkig gerestaureerd

1977 gerestaureerd door Van den Heuvel, Dordrecht. Kas verkleind en in de huidige kleur geschilderd, dispositie gewijzigd.

Aan het orgel bevindt zich een naamplaatje van Bergmeyer v.h. P. van Dam

Verder wordt verwezen naar de brochure: H. van Lingen Sr. De restauratie van het orgel in de Dorpskerk te Vreeswijk, 1977.

Volgens een oude aantekening, die ik nog had is het orgel mechanisch.

Vreeswijk, Rooms katholieke Kerk.

In de voormalige R.K.kwam in 1826 een kabinetorgel (schenking van Cornelia v.Rooyen - Baals)

Opschrift: Cornelia Baals dono decit 1816.

(bron onbekend)

De huidige kerk is uit 1910 en is nu (1993) in restauratie.

Vreeswijk, Gereformeerde Kerk.

Voormalig orgel

Gegevens uit "Honderd jaar Gereformeerde Kerk Vreeswijk/Jutphaas (Nieuwegein), 1887-1987. Hierin schrijft (z.d.) J.Schut van de Historische Kring Nieuwegein:

- 1899 advertentie in "De Standaard": Gebruikt orgel aangeboden. Hierop heeft Vreeswijk gereageerd. De verkoper was een firma uit Leiden.
- 1903 grote schoonmaak. De orgelstemmer zegt (of schrijft): "Een register ontbreekt"
- 1926 revisie.
- 1943 weer minder goede staat
- 1955 "geëlectrificeerd". Bedoeld: Electriche windmachine aangebracht.

jaren 70 Kerk buiten gebruik gesteld wegens bouw van een nieuw kerkelijk centrum.
Het orgel staat nu in Heerde, vrij evng. (mededeling BvB)

Vroeger heb ik genoteerd:

De kerk dateert uit 1898 en was ontwerp van de aannemer.

Bij de klaviatuur was een naamplaatje van Van Gelder, Leiden

Manuaal C-f"

Prestant 8'

Bourdon 8'

Viool 8'

Voix Celeste 8'

Prestant 4'

Fluit 4'

Octaaf 2'

Mixtuur bas (1950. Voordien lege plaats, reserve voor Trompet 8' bas)

Cornet dc. (1950. Idem Trompet 8' dc)

Aangehangen pedaal C-d' (?)

Mechanische tractuur

Klaviatuur aan zijkant links

Zeer praktische grote lessenaar: Je kon twee boeken boven elkaar plaatsen!

Daaronder bevonden zich de registerknoppen met naamplaatjes op de knoppen.

Destijds was er een handpomp.

vO bezocht voor en na 1950.
2 broers van mijn moeder zijn hier organist geweest.